DOMOSDOSHMERIA E ZBATIMIT TË METODAVE AKTIVE DHE INTERAKTIVE TË PUNËS SI KUSHT PËR NJË PROCES MËSIMORË DHE BASHKËKOHORË

Dragana Randelović

Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru

Novi Pazar, Srbija

d.randjelovic@uninp.edu.rs

Lemane Mustafa

Gjykata Themelore Bujanoc, R.Serbija

lemanemustafa@gmail.com

Apstrakt

Në fakultete mbizotërojnë mënyra tradicionale të studimit, metoda jokreative të bartjes së diturisë dhe mungesa e interaktivitetit gjatë zhvillimit të mësimi. Më e përhapura është metoda pasive e të mësuarit në kuadër të së cilës profesori ligjëron në formë të monologut, ndërsa studentët trajtohen si objekte mësimi. Dituria teorike që studentët e arrijnë gjatë studimeve, sado që ajo të jetë kualitative dhe shumë shtresore, nuk është e mjaftueshme për t'iu mësuar kryerjen në mënyrë të pavarur të profesionit të juristit pas marrjes së diplomës. Përveç diturisë duhet të posedojnë shumë kualitete dhe aftësi tjera siç janë etika juridike, përgjegjësia profesionale, morali profesional, aftësia për të shkruar akte, aftësia për intervistim, këshillim etj.

Në këtë punim autorët do të tentojnë të tregojnë rëndësinë e futjes së metodave aktive dhe interaktive të të mësuarit në procesin mësimor. Gjithashtu, do të tentojnë të tregojnë rëndësinë që kanë profesorët si bartës të procesit arsimor, por para së gjithash në domosdoshmërinë e vendosjes së marrëdhënies ndryshe dhe kualitative me studentët. Të mësuarit e studentëve ndoshta është roli kyesor, por jo edhe i vetëm të cilin profesori në mënyrë maestrele duhet ta luajë. Detyrë e tij është të motivojë studentët, ti aktivizojë, t'i nxisë, vëzhgojë, përcjellë dhe t'i jap kah punës së tyre. Ai duhet patjetër të ndërtojë marrëdhënien e respektimit të ndërsjellë në të cilin mësimi do të zhvillohet hapur dhe në mënyrë konstruktive. Detyrë e profesorit është të ndërtojë urë mes teorisë dhe praktikës duke ofruar mësim kualitativ ndryshe, i cili do të ngjallë tekstat e shterura ligjore dhe ti zvogëlojë pellgun mes teorisë dhe praktikës.

Krahas me ndikimin e pakontestueshëm në zhvillimin profesional të studentëve, i pashmangshëm është edhe ndikimi i tij në zhvillimin e tij personal. Detyrë e profesorit është të zhvillojë aftësitë interpersonale - aftësinë e komunikimit, të dëgjuarit, kujdesin ndaj njerëzve, empatinë, të mbjellë te studentët rregulla e kodekseve etike. Profesorët do të kenë mundësi të realizojnë këtë rol në qoftëse edhe vetë posedojnë vetitë dhe kualitetet e cekura. Profesori duhet të jetë shembull me tiparet e tij, sjelljen dhe profesionalizmin, jo vetëm për studentët e tij por edhe për tërë shoqërinë.

Fjalët kyçe: metodat aktive të të mësuarit, metodat interaktive të të mësuarit, roli i profesorit.

ACTIVITY OF IMPLEMENTATION OF ACTIVE AND INTERACTIVE METHODS OF WORK AS CONDITIONS FOR A LEARNING AND CONTEMPORARY PROCESS

Abstract

The faculties are dominated by traditional ways of studying, non-creative methods of knowledge transfer and lack of interactivity during the development of teaching. The most common is the passive teaching method in which the professor lectures in the form of a monologue, while students are treated as learning objects. The theoretical knowledge that students acquire during their studies, no matter how qualitative and multi-layered, is not enough to teach them to perform the profession of lawyer independently after graduation. In addition to knowledge, they must possess many other qualities and skills, such as legal ethics, professional responsibility, professional morality, the ability to write acts, the ability to interview, advise, etc.

In this paper, the authors will try to show the importance of introducing active and interactive learning methods in the learning process. Also, they will try to show the importance that professors have as bearers of the educational process, but first of all in the necessity of establishing a different and qualitative relationship with students. Learning students is probably the key role, but not the only one that the professor masterfully must play. His job is to motivate students, to activate them, to motivate them, to observe them, to follow them and to give them direction to their work. He must build a relationship of mutual respect in which learning will take place openly and constructively. The professor's task is to build a bridge between theory and practice by offering a different quality lesson, which will revive exhaustive legal texts and reduce the gap between theory and practice.

In addition to the undisputed impact on students' professional development, its impact on his personal development is inevitable. The professor's task is to develop interpersonal skills - the ability to communicate, to listen, to care for people, to empathize, to instill in students the rule of code of ethics. Professors will have the opportunity to fulfill this role if they themselves possess the properties and qualities mentioned. The professor should be an example with his features, behavior and professionalism, not only for his students but also for the whole society.

Keywords: active learning methods, interactive learning methods, the role of the professor.

Hyrja

Me qëllim që studentëve në mënyrë kualitative ti bartet dija të cilën ata mund ta zbatojnë në zgjidhjen konkrete të problemeve juridike, e domosdoshme është zbatimi dhe aplikimi i metodave aktive dhe interaktive të mësimi. Metodave aktive dhe interaktive të ligjëratave mundësojnë aktivizimin intelektual dhe manual të studentëve. Që studentët të mësojnë, para së gjithash ata duhet të kuptojnë, kurse roli i mësimdhënësit është pikërisht që atyre ti mundësojë që ata më lehtë të kuptojnë. Profesori duhet, sa herë që ajo është e mundur, që përmes shembujve ta ofrojë teorinë të studentët, që ti aktivizojë studentët, që ata „ti zgjojë” dhe përmes zgjidhjes konkrete të problemeve të çojë deri në përfudime apo përgjithësime. Metodave aktive dhe interaktive të punës mundësojnë studentëve që ata të lirohen nga trema në

paraqitje publike, nga trema që mos të turpërohen para kolegëve të tyre, që ti zhvillojnë aftësitë e tyre retorike, pa të cilat është e pamundur të jesh juristë i mirë.

Në këtë punim, do të përpiqemi që në pika të shkurtëra të tregojmë para së gjithash në rolin dhe qëllimin e arsimit, në karakteristikat dhe mbi të gjitha në rëndësinë e metodës aktive dhe interaktive të punës. Poashtu, do të përpiqemi të tregojmë në rëndësinë që ka profesori si bartës i procesit mësimor, por edhe në domosdoshmërinë e vendosjes kualitative të një raporti ndryshe me studentët si dhe në përfshirjen e multikulturës në procesin arsimor si tendecë globale si kusht i domosdoshëm për një shoqëri të shëndoshë.

Qëllimi i arsimit dhe roli i profesorit në mësimdhënie dhe mësimnxitje

Në botëkuptimin tradicional „arsimi” shihet si një proces i cili zhvillohet gjatë moshës shkollore të individit dhe qëllimi kryesor i të cilit është fitimi i dijenisë, që e cila me zhvillimin e shoqërisë informatike imponuan nevojën që roli i arsimit dhe qëllimet e tij të shihen krejtësisht ndryshe, e cila duhet ti kaloje sfidat e jetës personale dhe profesionale të njerëzve e që e shohin arsimin si një proces të vazhdueshëm jetësorë. Për dallim nga ky përkufizim, i cili nënkupton vetëm fitimin e dijenisë, sot në kushtet bashkëkohore arsimi dhe puna në institucione arsimore shihet si aspekte kyçe në zhvillimin e personalitetit të studentit, të menduarit e tij kritik dhe shkathtësitë e tij.

Arsimimi duhet të ketë për objektiv të vetin kryesorë; zhvillimin e potencialit të plotë të personalitetit, të dhuntive dhe të aftësive mendore dhe fizike të fëmijës, zhvillimin e respektit për të drejtat dhe liritë themelore të njeriut dhe për parimet e mishëruara në Kartën e Kombeve të Bashkuara, zhvillimin e respektit për prindërit dhe familjen, indentitetin e tij kombëtarë dhe kulturorë, për gjuhën dhe vlerat kombëtare të vendit ku jeton, për vendin e origjinës dhe të qytetërimeve të ndryshme, përgaditjen për një jetë të përgjegjshme në një shoqëri të lirë, në frymën e mirëkuptimit, paqes, tolerimit, barazisë gjinore, mirëqenies në mes grupeve etnike, kombëtare e fetare dhe personave me origjinë autoktone, që nënkuptonë zhvillim të vetëdijes për të drejtat e të tjerëve.

Metodat pasive të punës- dominuese në fakultete

Në praktikë, sidomos në fakultete në të cilat studiohen shkencat shoqërore, më e përhapur është mënyra tradicionale e ligjërimit dhe metoda pasive e mësimi. Në korrinizë të kësaj metode profesori e mba ligjëratën e vet në formë të monologut, kurse studenti trajtohet si obejekt mësimi (Lazić, 2003:21). Karakteristikë e llojit të ligjërimit tradicional është përgaditja paraprake e programit të mësimi, ligjërimi si metod dominuese e punës, vlerësim vetëm saktë preproduksionin e dijes, pasivitetin e nxënësit.

Mësimi tradicional është baza dominuese në ligjëratat e mësimdhënësve, si mënyrë primare e bartjes së dijes. Kjo krijon strukturë të pushtetit të cilën e mba figura

e profesorit i cili shpërndanë urtësi dhe dije, kurse studentët si marrës të pafuqishëm të dijes⁶.

Pse kjo mënyrë e ligjërimit është dominuese në fakultete? Sepse është më thjeshtë vetëm duke i shpejguar studentëve ligjërata nën përcjelljen e plan-programit të mësimit. Profesori në këto raste ndihet i rehatshëm, nuk ka përmbyesje të paparashikuar të terenit, sepse nuk ka devijime nga plan-programi i mësimit paraparak. E është shprehja e profesorit e jo nevoja dhe interesimi i studentëve.

Mënyra tradicionale e mësimit nuk është mënyrë kualitative, nuk i ofron studentëve asgjë më shumë nga ajo që ata vet mund da marrin nga leximi në libra. Mësimi i cili bazohet vetëm në ligjërime dhe tekste mësimore shtang zhvillimin e studentëve, ata nuk mund të zhvillohen analitikisht dhe nuk mund në mënyrë kritike të mendojnë, të fitojnë aftësi të domosdoshme, të fitojnë dhe arrijnë vetëbesim, ti zhvillojnë aftësitë e zgjidhjes së problemeve. Kjo mënyrë e mësimit nuk mund ti përplasë bateritë në mes të studentëve dhe profesorit e cila është e bazuar në frikë, trem, josiguri, por është vetëm thellon atë që më në fund dërgon deri të komulimin e këtyre ndjenjave në provim, që rezulton me rezultate jo të mire.

Në mësimin kualitativ studentët nuk janë vetëm bartës të mësimit por edhe të qëllimit të tij, ata realizojnë dhe konsumojnë dije sipas nevojave dhe mundësive të tyre. (Stevanović, 2002: 20).

Metodat aktive të punës

Me qëllim që studentëve në mënyrë kualitative ti bartet dija, e domosdoshme është zbatimi i metodës aktive dhe interaktive e mësimit. Metoda aktive e punës nënkupton kontaktin individual dhe dialogun të cilin studentët e krijojnë me mësimmshënës në rastin e zgjidhjes individuale të detyrave, ku para së gjithash studneti në mënyrë aktive merr pjesë në procesin e mësimit (Petrušić.2003:16). Mësimi është më tepër i fokusuar, drejtuar tek studenti, i cili trajtohet si tërësi personaliteti, sepse aspektet e ndryshme të personalitetit të tij janë të drejtuara në procesin mësimor.

Me zbatimin e metodave aktive të studentët marrin pjesë në zgjidhjen e problemeve përmes pyetjeve dhe dialogut me profesorin, studenti në këtë rast është subjekt mësimi, dhe jo objekt (Lazić, 2003:21). Kjo kontribon në kujdesin, ndërgjegjen, koncentrimin dhe dëgjimin aktiv. Gjatë mënyrës tradicionale të mësimit *ex catedra*, studentët trajtohen si objekt mësimi dhe nuk janë të motivuar që në mënyrë aktive të përcjellin mësimin dhe kështu shumë lehtë mund të rrëshqasin në padëgjueshmëri. Ekzistojnë më shumë lloje të jodëgjueshmëisë, por edhe ekziston vetëm një mënyrë e dëgjimit të vërtetë – kjo është mënyra aktive e dëgjimit (Veljković, 2001:11).

Dëgjimi aktiv nuk është vetëm regjistrim fizik i sinjalit audio, por nënkupton dekodimin e rëndësisë së tyre, selektimin e asaj që është me rëndësi, si dhe nënkupton kontekstin dhe raportin në të cilin janë dhënë informacione të reja, tentimi për

⁶ https://is.muni.cz/th/86952/ff_m_bl/MgrDiplomkaBoumova.pdf (qasje më datë 11.03.2018)

vendosjen e atyre informacioneve në informacionet ekzistuese në hartën e studnetit, me riorganizmin eventual, shpërndarje restrukcionin e asaj harte.(Ivić, 2001:23).

Mënyra aktive mundëson aktivizimin intelektual dhe jo manual te studnetët. Mundëson që profesori të kontrollojë a e kanë kuptuar studntët atë që e ka ligjëruar ai. Që studenti të mund të mësojë diçka, duhet së pari ta kuptojë, kurse roli i mësimdhënësit është pikërisht që tja mundësojë që atë ta kuptojë. Profesorët duhet çdo herë që është e mundur, që përmes shembujve ti ofrohet teorisë tek studentët. Përmes vendosjes së detyrave problematike ti aktivizon studentët, me qëllim „*që ti zgjojë*“, dhe përmes gjetjes së zgjidhjes në probleme individuale të nxjerrë edhe konkluzione, përgjithësime dhe të provon që vetë ata të nxjerrin definicione.

Metodat interaktive të punës

Metodat interaktive të punës nënkuptohen veprime të përbashkëta, gjegjësisht pjesëmarrjen e profesorëve dhe studentëve në simulime dhe forma tjera të punës së përbashkët. Karakteristikë themelore e kësaj forme të mësimit është që profesorit dhe studenti janë subjekte të të mesuarit, gjegjësisht partner në këtë proces të shkëmbimit të informacioneve dhe diturisë (Lazić, 2013:21). Mesimi interaktiv është mësim gjatë të cilit studenti është i angazhuar të punojë disa gjëra dhe të mendojë për atë që po punon (Weltaman, 2007:7).

Qëllimi kryesorë i metodës interaktive është bartja e aksionit nga profesorët tek studentët, trajnimi i studentëve për të mësuar sëbashku, për të punuar së bashku, për qëllimet e të mësuarit, në përpunimin e përmbajtjes, zbatimin e asaj që është mësuar dhe vlerësimin e procesit (Popović, 2007:55). Roli i profesorit është të organizojë, mbikëqyrë dhe të mësojë studentët, ti motivojë, aktivizojë, nxisë, vezhgojë dhe përcjellë punën e tyre, kontrollojë ti drejtojë (Stanković, 2003:23).

Metodat interaktive të mësimit ndikojnë në nivelin më të lartë të motivimit, zhvillohet bashkëpunimi në mes studentëve dhe nxitet përgjegjësia e tyre. Ata mësohen që të harmonizojnë qëndrimet, të kenë aksione të përbashkëta, tolerancë në mes vete. Mësimi interaktiv është i fokusuar në arritjen e njohurive të duhura praktike, ne zotërimin e shkathëtësive përkatëse dhe aftësive të nevojshme për punë profesionale dhe efikase (Petrušić, 2003:14).

Sot njihet një numër i madhe i teknikave me të cilat mund të nxitet pjesëmarrja e studentëve në procesin mësimor, ndërsa çdo ditë zhvillohen edhe teknologji të reja moderne, parasëgjittash të nxitura nga mundësitë e llojllojshme të përdorimit të këtyre teknologjive në mësim. Ekzistojnë një numër i madhë i metodave interaktive ; brainstorming, zgjidhja e problemeve ne grup, debatet, diskutimet, „pro et contra”, metoda e Sokratit, analiza e rastit, vetëvlerësimi, minikonferenca etj.

Brainstroming është metodë me anë të të cilës studentët shpalosin ide, ndërsa roli kyç është krijimi i mjedisit kreativë të liruar nga kritika, në të cilin pa kufizime mund të hulumtohet opsioni i zgjidhjes së problemeve. Kjo metodë nxitë kreativitetin,

mundëson krijimin e shpejtë të një numëri të madhe të ideve, barazon rolin e të gjithë anëtarëve të grupit.⁷

Me zbatimin *e metodës së zgjidhjes së problemeve në grup*, profesori i ndan studentët në grupe dhe iu jep detyrë të caktuar. Kjo metodë mundëson zhvillimin e kolegjialitetit, bashkëpunimit, përgjegjësisë, organizimit dhe ndarjes së punës, i mundëson studentët të rrespektojnë dhe vlerësojnë mendimet e kolegëve të tyre, të bëhen konstruktiv, konkret, të shpejtë, produktivë.

Gjatë *debatit* studentët paraqesin qëndrimet e tyre për temën e dhënë, diskutojnë, japin argumente, kundër argumente. Për dallim nga brainstorming, studentët analizojnë më tepër nga fuqia e trurit, zhvillohen aftësitë dhe shkathtësitë retorike, shkathtësia e komunikimit, por edhe marrëdhëniet ndërnjerëzore (Najafi, 2016:2013).

Gjatë *analizës së rastit*, studentët analizojnë rastin e dhënë, gjejnë normat juridike, i interpretojnë, propozojnë zgjidhje të mundëshme të problemit, pasojat e të pranuarit të secilës zgjidhje.

Gjatë *mini-konferencës* studentëve iu jepet tema, të cilën e përgadisin, e hulumtojnë, përpilojnë referat, bëjnë prezentim dhe ekspozojnë para kolegëve të tyre dhe profesorëve. Kjo metodë krahas me zhvillimin e mënyrës kritike dhe analitike të të menduarit, zhvillimit të mënyrës legale të të shkruarit, njohurive informatike, mundësojnë edhe lirin nga frika e paraqitjes në publikë.

Metodat interaktive mundësojnë arrijtjen e aktivitetit të studentëve dhe angazhimit të tyre mendor për realizimin e qëllimeve të dhëna mësimore, zhvillohen aftësitë e shumëfishta të studentëve, njëherit i mundësojnë edhe profesorit më mirë të vlerësojë se në çmasë studentët me të vërtetë ka zotëruar njohuritë dhe a ka mundësi ti zabatojë ato.

Mësimi interaktiv - ndërtimi i urës në mes teorisë dhe praktikës

Që juristët e diplomuar mënjeherë pas marrjes së diplomës të bëhen ekspertë „të përdorueshëm” është e nevojshme të kthehet procesi i edukimit në fakultetet, i cili sipas rregullit shkon nga teoria kah praktika. Nëse studentët gjatë studimeve ballafaqohen me situata jetësore të vërteta, reale, bile edhe ato më të thjeshta dhe nëse iu jepet detyrë që të zgjidhin, ata do kuptojnë që ka nevojë të mësojnë në mënyrë që me sukses të zgjidhin problemet juridike konkrete. Është e domosdoshme të kthehet procesi i arsimimit nga praktika drejtë teorisë, pastaj përsëri kah praktika në një nivel kualitativ të ndryshëm (Baikov, 1999:05).

Roli i profesorit është të ndërtojë urë në mes të teorisë dhe praktikës. Profesorët me doemos duhet ti afrojnë praktikën studentëve të tyre. Ligjëratat duhen të jenë të pasura me shembuj nga praktika, sepse në këtë mënyrë studentët më së lehti do të kuptojnë, mësojnë e më vonë edhe të zbatojnë dispozitat ligjore. Shumica e studentëve gjatë përgaditjes së provimeve përqëndrohen verbërisht në libra dhe

⁷ http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/bpi_manual/mod2-brainstm.pdf (qasje më datë 23.03.2018).

pyetjet e provimeve. Ajo që është humbëse është fakti se nuk e dinë studentët cilat ligje e rregulojnë atë fushë juridike. Kur fillojnë me kryerjen e profesionit të tyre rëndësi vendimtare do të ketë pikërisht gjetja, interpretimi dhe zbatimi i rregullave ligjore. Profesorët duhet „të dalin” nga kopertinat e librave të tyre dhe studentëve tju ofrojnë ligjëratat të ndryshme kualitative të cilat do ti japin jetë teksteve ligjore, dhe do të zvogëlojnë distancën në mes teorisë dhe praktikës (Randelović, Rakić, 2016:76).

Kur studentët arrijnë njohuritë teorike të duhura dhe zotërojnë të gjitha aftësitë, është e domosdoshme që profesorët të organizojnë simulimin e gjykimit. Është e nevojshme të ndajnë studentët në grupe të vogla me nga 10 studentë, tua ndajë rolet dhe tua japin një situatë të caktuar jetësore. Simulimet e gjykimeve paraqesin kurorën gjegjësisht kulminacionin e zbatimit të metodave interaktive të mësimi sepse njëheritë kombinojnë disa metoda edhe mundësojnë zbatimin e të gjitha shkathtësive që i kanë arritur studentët në zbatimin e tyre. Në këtë mënyrë studentët shume relaisht marrin pjesë në procesin kompleks të përditësimit të rregullave ligjore të cilat deri atëherë për ata ka qenë vetëm shkronjë e vdekur në letër. Kjo për ata ka një rëndësi të çmuar. Dituria që është fituar nga studentët gjatë gjykimeve të simulara është mësuar me kuptim e jo përmendsh dhe si e tillë mbetet gjatë në mendjen e tyre për dallim nga ajo që janë detyruar të mësojnë për të marrë një notë.

Rëndësia dhe roli i multikulturalizmit në sistemin arsimor.

Mënyra më e mirë për pranimin e llojllojshmërive, të cilat dalin nga specifikat etnike, kulturore, religjioze, gjuhësore, fizike dhe socio-ekonomike, është përmes mësimi të multikulturës gjatë procesit mësimorë., sepse përfshirja e multikulëturizmit në sistemin bashkëkohorë është nevojë dhe tendencë globale, sepse vetëm e plotëson dhe e modernizon arsimin formal si kusht i domosdoshëm për shoqërinë tonë ngase përfshinë tolerancë dhe besimin ndëretnik të cilat pothuajse mungojnë në arsimin formal.

Idea bazike e multikulturalizmit është vlera bazike dhe elementet e tij, siç janë tolerance, bashkëjetesa, pranimi dhe njohja e dallimeve, të cilat janë pjesë e çdo segmenti të sistemit arsimor, sepse në këtë mënyrë student nga mosha e re inkurajohet që ti rrepektojë dhe kuptojë kulturat tjera, një të siç janë rasti me kulturën vetjake.(fustanota doracaku).

Qëllimi i multikulturës nuk është që kulturat të shkrihen njëra në tjetrën, por që të bashkëpunojnë, kuminikojnë dhe të pranohen ashtu siç janë,gjegjësisht të arrihet bashkëpunimi maksimal mes tyre, sepse orientohet kah ruajtja e rrënjëve të traditës, kulturës dhe histories së secilit grup.

Ekzistojnë vlera të definuara përmes të cilave paraqitet reëndësia e multikulturalitmit: vetëdija dhe vetëvlerësimi personal, krahasimi, shkëmbimi dhe identifikimi i nagjajshmërive dhe dallimeve, rregullimi multikulturore, gjuha dhe zhvillimi i nocioneve, lëvizja dhe identiteti i grupeve dhe pakicave kombëtare dhe filozofia botërore, religjioni, ideologjia dhe sistemet e vlerave.

Pra multikulturalizmi në arsim paraqet bazë për mirëkuptim reciprok dhe bashkëjetesë në një vend të përbërë nga etnitet dhe gërshetime të kulturave e religjioneve të ndryshme, në një pluralizëm kulturor në hapësirë të caktuar, në një mozaik të shoqërisë në të cilën jetojnë pranë njëri-tjetrit etnikume të ndryshme me gjuhë dhe culture të ndryshme. (Valdeta Zenuni-Idrizi 2017:323).

Përfundimi

Procesi mësimor dhe nxënia e diturisë janë dy anë të një paraje metali. Metoda më e pranueshme për të matur se sa është i mirë procesi mësimor është se sa mësojnë studentët gjatë këtij procesi. Procesi mësimor gjatë të cilit studentët nuk mësojnë asgjë, zakonisht është të folurit (Sajjad, 2011:1) Nëse profesori kategorikisht përdorë vetëm metodën pasive të procesit mësimor, ai nuk ka mundësi të motivojë studentët, t'ua tërheqë vëmendjen, t'ua mbajë interesimin për të dëgjuar në mënyrë aktive dhe për të përcjellur ligjërimin e profesorit.

Është e domosdoshme të ndryshohet roli i profesorit dhe të futen ndryshime në procesin mësimor. Procesin mësimor ligjëruës, gjegjësisht frontal që mbretëron duhet zëvendësuar me procesin mësimor me metoda bashkëkohore, të cilat më mirë i përshtaten nevojave të studentëve të sotëm, në mënyrë që t'i nxisin që ata të jenë të pavarur në mësim, ta nxisin kreativitetin e tyre, të mësojnë përmes zbulimit dhe zgjidhjes së problemeve.

Dhënia e diturisë studentëve është ndoshta roli kryesor, por jo edhe i vetëm të cilin profesori duhet ta luajë në mënyrë maestrale. Ai ka edhe role tjera:

1. Profesori është organizator i procesit mësimor, i cili duhet të organizojë, mbikëqyrë dhe mësojë studentët. Ai duhet të udhëheqë studentët në procesin mësimor, ashtu që në përputhje me programin e aprovuar të punës të realizohen qëllimet e parashtruara. Ai duhet me kujdes të planifikojë rrjedhën e secilës orë, përmbajtjen e saj (si të jetë skenografi kryesor), të krijojë situata problematike, përgatitë materialin përkatës;
2. Ai ka edhe funksion stimulues. Detyrë e tij është të motivojë studentët, t'i aktivizojë ata, t'i nxisë, vëzhgojë dhe përcjellë punën e tyre, ta drejtojë dhe artikulojë në drejtim të dëshiruar (Stanković, 2003:23. Ai medoemos duhet të njohë potencialin e studentëve të tij dhe t'i aktivizojë;
3. Funksioni kreativ përfshin vendosjen dhe realizimin e bashkëpunimit mes gjithë studentëve me profesorin me qëllim që të arrihet integrimi i procesit mësimor. Ai duhet të krijojë atmosferë në të cilën studentët do të ndihen këndshëm, lirshëm e para së gjithash të barabartë. Ai duhet të ndërtojë marrëdhënien e respektimit dhe kujdesit të ndërsjellë ku procesi mësimor do të zhvillohet hapur dhe në mënyrë konstruktive.
4. Profesori nuk mund të arrijë epitetin “i mirë”, nëse është vetëm ekspert dhe teoricien i mirë. Ai duhet të jetë i aftë të bartë, krahas me diturinë dhe shkathtësitë edhe vlerat morale që do të ndikojnë në zhvillimin profesional dhe personal të studentëve. Profesori duhet të jetë, përveç ligjëruës edhe

mentori, shoku, këshillëdhënësi i tyre. Profesori duhet të tregojë se e respekton mendimin e studentëve dhe që kultivon individualitetin e tyre.

5. Shumica e profesorëve ka frikë se do ta humbë respektin, autoritetin dhe kredibilitetin të studentët nëse lejon që t'i ofrohen. Përkundrazi, respekti nga frika nuk është formë e respektit kah e cila duhet të synojmë. Respektin duhet merituar.

Arsimi është një proces dinamik i cili kërkon zhvillim dhe përshtatje të vazhdueshme, sepse nga kjo perspektivë, kualiteti i arsimit do të thotë ndërlidhëshmëri të qartë të përmbajtjes mësimore dhe zbatim të teknikave të përshtatshme për mësim dhe edukim, të drejtuara kah zhvillimi i shakthtësive bazike të domosdoshme për jetën private dhe profesionale të njerëzve. Ndërsa arsimi multikulturor promovon ligjërim dhe arsimim të bazuar mbi rrespektin, barazinë, lirinë dhe mundësitë e barabarta për fitimin e shkathëtësive dhe për rezultate pozitive në procesin arsimor, sepse krijon një rrethë të sigurtë dhe të sukseshëm, nxitë vetëdijen për globalizimin dhe inkurajon të menduarin kritik, parandalon dhe kundërshton padrejtësinë dhe diskriminimin.

BIBLIOGRAFIJA

1. Al-Rawi, Ismail, Teaching Methodologi and its Effects on Quality Learning, 2013, Journal of Education and Practice, Vol. 4., No. 6., The International Institute for Science, Technology and Education.
2. Baikov V., A. V. Vasiliev, L. A. Voskobitova..., 1999, Legal clinics: An experiment in the practical training of lawyers, Saint Petersburg.
3. Dimitrovska, E.(2012), Multikultura në sistemet arsimore“ (doracaku: shakthëtësitë dhe përgjegjësitë sociale të arsimtarëve dhe punonjësve profesional në shkollë), Shkup; OSCE.
4. Ivić, Ivan, Pešikan, Ana, Antić, Slobodanka, 2001, Aktivno učenje, Institut za psihologiju, Beograd.
5. Jensen, E, 2003, Super-nastava: nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje, Zagreb, Educa
6. Lazić, Miroslav, 2003, Prednosti interaktivnih metoda učenja, Praktično obrazovanje pravnika, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš.
7. Najafi, Mohammad, Zohre Motaghi, Hassanali Bakhtiyar Nasrabadi and Kamal Nosrati Heshi, 2016, "Debate" learning method and its implications for the formal education system, Vol 11(6) Academic Journals.
8. Petrušić, Nevena, 2003, Obeležja kliničkih metoda pravničkog obrazovanja, Praktično obrazovanje pravnika, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš.
9. Popović, Anita, 2007, Interaktivno učenje – inovativni način rada u nastavi, Obrazovna tehnologija, Učiteljski fakultet u Beogradu.
10. Pravna etika, 2010, Mreža univerzitetskih pravnih klinika, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS).
11. Randelović, Dragana, 2016, Kliničko pravno obrazovanje – nužni deo obrazovanja pravnika, Pravne teme-časopis Pravnog fakulteta, Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru, Novi Pazar.

12. Randelović, Dragana, 2016, Professor – primus inter pares, The teacher of the future, Skoplje.
13. Shahida, Sajjad, 2011, Effective teaching methods at higher education level, Department of Special Education, University of Karachi.
14. Stanković, Gordana, 2003, Metodi aktivne nastave na pravnoj klinici, Praktično obrazovanje pravnika, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš.
15. Stevanović, M, 2002, Škola i stvaralaštvo. Labin: MediaDesign
16. Vlajković, Jelena, 2010, Psihološke komponente uspešnog razgovora (uvod u pravni/advokatski intervju), Pravni intervju, Mreža univerzitetskih pravnih klinika u Srbiji, OEBS.
17. Valdeta Zenuni-Idrizi, Pdh, Multiculturalism in the education, Centrum, ISSN 1857-8640, ISSN 1857-9396, UDC3(497.7:4-672 EU), Shkup, 2017.
18. Weltman, David, 2007, A comparison of traditional and active learning methods: an empirical investigation utilizing a linear mixed model, The University of Texas at Arlington.
19. https://is.muni.cz/th/86952/ff_m_b1/MgrDiplomkaBoumova.pdf
20. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/bpi_manual/mod2-brainstm.pdf

RESUME

The learning process and learning knowledge are two sides of the same coin. The most acceptable method to measure how good the learning process is is how much students learn during the process. The learning process during which students learn nothing is usually speech (Sajjad, 2011: 1) If the professor categorically uses only the passive method of the learning process, he has no opportunity to motivate students, to attract their attention, to keep them. interest in actively listening and following the lecture of the professor.

It is necessary to change the role of the professor and make changes in the teaching process. The lecturing process, ie the frontal that reigns, should be replaced by the teaching process with modern methods, which better suit the needs of today's students, in order to encourage them to be independent in learning, to encourage their creativity. , learning through problem solving and discovery.

Giving students knowledge is probably the main, but not the only, role that a professor should play maestrally. He also has other roles:

1. The professor is the organizer of the learning process, which should organize, supervise and teach the students. He should guide the students in the learning process, so that in accordance with the approved work program the set goals are achieved. He must carefully plan the course of each hour, its content (how to be the main scenographer), create problematic situations, prepare the relevant material;

2. It also has a stimulating function. His task is to motivate students, to activate them, to encourage, observe and follow their work, to direct and articulate them in the desired direction (Stankovic, 2003: 23. He must know the potential of students his and activate them;

3. The creative function includes the establishment and realization of cooperation between all students and the professor in order to achieve the integration of the learning process. It should create an atmosphere in which students will feel comfortable, free and, above all, equal. He must build the relationship of mutual respect and care where the learning process will take place openly and constructively.

4. A professor cannot achieve the epithet "good" if he is only a good expert and theorist. He must be able to carry, in addition to knowledge and skills, the moral values that will affect the professional and personal development of students. In addition to being a lecturer, the professor must also be a mentor, friend, and mentor. The professor must show that he respects the opinion of the students and that he cultivates their individuality.

5. Most professors fear losing their respect, authority, and credibility with students if they are allowed to do so. On the contrary, respect for fear is not a form of respect that we should aim for. Respect must be earned.

Education is a dynamic process that requires continuous development and adaptation, because from this perspective, the quality of education means a clear interconnectedness of the teaching content and the application of appropriate teaching and learning techniques, directed towards the development of basic skills. indispensable for people's private and professional lives. While multicultural education promotes discourse and education based on respect, equality, freedom and equal opportunities for the acquisition of skills and positive results in the educational process, because it creates a safe and successful circle, promotes awareness of globalization and encourages critical thinking. , prevents and opposes injustice and discrimination.